

Seria Policy Brief cuprinde texte bazate pe surse publice. Opiniile exprimate reprezintă punctele de vedere ale autorilor.

Coaliția islamică împotriva terorismului – mize, reacții și perspective

Andra Dodiță

După câțiva ani în care diferiți lideri occidentali remarcău consternați absența unei implicări reale și mai ales unitare din partea țărilor arabe în criza din Siria, la care s-au adăugat și îndemnurile repetate îndreptate mai ales asupra țărilor din Golf de a exercita un control mai ferm asupra tentativelor de finanțare a diferite grupări teroriste, Arabia Saudită i-a surprins, mai ales pe sceptici, anunțând înființarea unei coaliții formate din 34 de state islamice¹ care își propune să combată terorismul în Orientul Mijlociu.²

Loctiitorul prințului moștenitor și ministrul apărării Arabiei Saudite, Mohammad bin Salman Al Saud, a deschis conferința de presă din 14 decembrie³ printr-o scurtă expunere, de circa un minut, a motivației înființării alianței, respectiv dorința lumii islamice și necesitatea de a lupta în comun împotriva terorismului care este „o boală care a afectat lumea islamică înainte să afecteze comunitatea internațională în ansamblul ei”. În acest sens, tânărul oficial saudit a făcut cunoscut obiectivul coaliției de a înființa o „cameră” de operațiuni în Riad pentru coordonarea și susținerea eforturilor în vederea luptei împotriva terorismului în întreaga lume islamică (în contextul în care aceasta era, deja, în desfășurare însă doar ca efort individual al fiecărui stat). Doar întrebările jurnaliștilor acreditați au reușit să extragă câteva informații în plus de la ministrul saudit, precum că alianța va lupta nu doar împotriva Statului Islamic și a terorismului

¹ Țări arabe: Arabia Saudită, Iordania, Emiratele Arabe Unite, Bahrein, Tunisia, Djibouti, Sudan, Somalia, Teritoriile Palestiniene, Comoros, Qatar, Kuweit, Liban, Libia, Egipt, Maroc, Mauritania și Yemen. Țări africane: Benin, Ciad, Togo, Senegal, Sierra Leone, Gabon, Guinea, Coasta de Fildeș, Mali, Niger, Nigeria. Țări asiatice: Pakistan, Bangladesh, Maldive, Malaysia. Altele: Turcia.

² Prezentul material a fost finalizat la sfârșitul lunii decembrie, prin urmare nu conține referiri la evenimentele care au avut loc după această dată.

³ Înregistrarea conferinței de presă este disponibilă la adresa <https://www.youtube.com/watch?v=N5k9-YPLtHI>.

din peninsula Sinai, Yemen, Mali, Nigeria, Pakistan și Afganistan, ci împotriva oricărei grupări teroriste care „se va ivi” în calea acesteia, în urma coordonării cu toate organizațiile internaționale și țările „importante” din lume implicate în această luptă. De asemenea, fiecare stat membru al coaliției va participa „după posibilități” la lupta care se anunță a fi nu doar armată, ci și ideologică.

Din declarațiile ministrului saudit al apărării, nu este limpede cum va acționa coaliția în vederea atingerii scopului anunțat, aspect confirmat și de comentariile ulterioare ale ministrului saudit de externe, Adel al-Jubeir, care a punctat că, în acest moment, în termeni de operațiuni nimic nu este exclus.⁴

La o primă vedere, inițiativa saudită vine ca reacție la presiunile repetate ale Vestului asupra țărilor arabe, și mai ales din Golf, să „facă mai multe” împotriva terorismului⁵. Prințul Turki al-Faisal, fost șef al *intelligence*-ului saudit și fost ambasador al Arabiei Saudite la Washington declara recent că Statul Islamic este „sămânța răului pe care am lăsat-o liberă în Orientul Mijlociu...este responsabilitatea noastră să o eradicăm”. Declarând război împotriva terorismului, coaliția vrea să lupte împotriva falsului islam, erijându-se în unicul reprezentant al islamului autentic (Statul Islamic vede lucrurile în același mod, doar că din perspectivă inversă). În acest context, unii observatori critică regimul de la Riad precum și alte regimuri din lumea arabă pentru faptul că s-au folosit, timp de ani de zile, de instituția religiei pentru a se legitima și pentru a-și urmări propriile interese la conducere, percepută de multe ori ca fiind una de factură dictatorială. Acest aspect scoate la iveală problema indicată de activiștii pentru democrație din lumea arabă, precum Iyad el-Baghdadi, care deplâng lipsa de diversitate a opțiunilor în Orientul Mijlociu care se rezumă fie la despotism, fie la terorism.⁶ La polul opus, importante figuri de pe scena iraniană spun despre Arabia Saudită că vrea să corupă adevăratul islam, așa cum a fost el propovăduit de profetul Muhammad.⁷

În pofida impresionantului număr de țări anunțate că vor face parte din coaliție, nu a scăpat neobservat faptul că regimul de la Riad nu a menționat și state precum Siria, Irak,

⁴ Cf. *Saudi Arabia forms Muslim 'anti-terrorism coalition'*, „al-Jazeera”, 15 decembrie 2015 (<http://www.aljazeera.com/>)

⁵ A se vedea declarațiile din presă ale câtorva oficiali precum Barack Obama, Hillary Clinton sau Sigmar Gabriel.

⁶ Cf. Max Fisher, *The problem at the heart of Saudi Arabia's Muslim anti-ISIS coalition*, „Vox”, 15 decembrie 2015 (<http://www.vox.com/>)

⁷ Cf. Ahmed al Omran, *Saudi Arabia Forms Muslim Antiterror Coalition*, „The Wall Street Journal”, 15 decembrie 2015 (<http://www.wsj.com/>)

Afganistan (cu toate că toate trei sunt ele însele victime ale terorismului), Iran (previzibil, după părerea multora) și nici Oman (deși este membru al Consiliului de Cooperare al Golfului).

Privind chestiunea anunțului formării coaliției mai în ansamblu, Arabia Saudită pare să fi ajuns în punctul în care să ia în propriile mâini securitatea regională, mai ales în contextul eșecului SUA în Siria (atât în ofensiva împotriva Statului Islamic cât și în chestiunea înlăturării guvernului Assad) și retragerii sale politice din zonă care a lăsat teren liber Iranului. În opinia analiștilor occidentali, formarea coaliției confirmă, dacă mai era nevoie, schimbarea paradigmei de politică externă a Arabiei Saudite care a fost introdusă imediat după ce Regatul a refuzat să intre în Consiliul de Securitate al ONU în 2013 și s-a conturat, ulterior, cu intervenția în Yemen de la începutul anului 2015 condusă de guvernul de la Riad. De altfel, campania din Yemen a fost considerată expresia supremă a noii politici externe a Arabiei Saudite reprezentată de un plus de asertivitate și de independență.⁸

Analiștii arabi și cei occidentali remarcă, deopotrivă, că deși țările Golfului, în speță Arabia Saudită, se simt realmente amenințate de grupările teroriste, teama de influența Iranului pare să fie chiar mai accentuată. Dacă mai era nevoie, voci din spațiul arab pun amestecul Iranului în regiune pe seama mentalității răzbunătoare îndreptate împotriva arabilor, ale cărei origini pot fi identificate în istorie.⁹ În acest context, cea mai mare amenințare teroristă ar reprezenta-o situația din Siria unde regimul 'alawit al lui Bashar al-Asad, susținut de Iran, practică de cinci ani terorismul de stat împotriva majorității populației siriene sunnite. În această ordine de idei, Arabia Saudită se erijează în protectorul lumii arabe în fața extinderii influenței Iranului în zonă, alianța vrând să ofere o contrapondere influenței crescânde în zonă a celui mai mare rival regional al său, care derivă din încheierea acordului nuclear cu Occidentul precum și prezența mai mult sau mai puțin evidentă în Siria, Yemen, Irak și Liban.¹⁰

În vederea eliminării pericolului terorist, comentatorii arabi de politică externă avertizează asupra faptului că limitarea alianței exclusiv la cooperarea în domeniul militar este nerealistă în lipsa unor scopuri politice, așa cum au demonstrat și alianțe militare anterioare. Astfel, pentru eradicarea terorismului, ceea ce liderii din coaliție ar trebui să facă este să

⁸ Cf. Fahad Nazer, *Is Saudi Arabia building an 'Islamic NATO'?*, „al-Monitor”, 20 decembrie 2015 (<http://www.al-monitor.com/>)

⁹ Cf. Umar Kush, *at-tahaluf al-'islamī didda l-'irhāb...siyāqāt wa-rasā'il* (Coaliția islamică împotriva terorismului...contexte și mesaje), „al-Jazeera”, 17 decembrie 2015 (<http://www.aljazeera.net/>)

¹⁰ Idem.

identifice cauzele politice, sociale, economice și culturale care au dus la apariția acestui fenomen și apoi să lupte pentru stoparea sau eliminarea cauzelor generatoare de extremism.¹¹

Reacțiile la inițiativa anunțată de guvernul saudit au fost pe măsura surprizei, atât în Occident cât și în țările musulmane vizate sau nu de anunț. Astfel, au existat atât oficiali care au salutat inițiativa Riadului cât și oficiali care au criticat coaliția pentru faptul că sporește confuzia referitoare la entitatea care ar trebui să conducă lupta împotriva terorismului în regiune.

Occidentul a avut păreri mai degrabă uniforme dar nuanțate diferit. Pe scurt, Germania este de părere că alianța va fi de folos dacă se va alătura altor țări care luptă împotriva Statului Islamic, atrăgând atenția asupra faptului că militanții au dobândit puterea de care dau dovadă în prezent tocmai din cauza dezacordurilor dintre diverșii actori care luptă în zonă. SUA au salutat formarea coaliției însă nu s-au hazardat să pună etichete sau să facă sugestii, Ashton Carter declarând că așteaptă să afle mai multe despre planurile și așteptările Arabiei Saudite de la această alianță. Unul dintre statele care s-a manifestat în favoarea Riadului este China, care și-a exprimat disponibilitatea de a contribui la bunul mers al inițiativei Arabiei Saudite, cu care are relații bilaterale bune.¹²

Reacții mai diverse au avut în special statele musulmane: primul ministru turc Ahmet Davutoglu a numit formarea coaliției „cel mai bun răspuns pentru cei care încearcă să asocieze teroarea și islamul”¹³, Iordania a salutat formarea coaliției, Iranul și-a exprimat neîncrederea în scopul declarat al coaliției de a lupta împotriva terorismului „atât timp cât Arabia Saudită exportă teroriști sinucigași”.¹⁴ Al-Azhar, instituția-autoritate în lumea sunnită, a salutat inițiativa „istorică” a Arabiei Saudite și a făcut apel la toate țările musulmane să se alătore coaliției.¹⁵ Pakistanul¹⁶, un vechi aliat al Arabiei Saudite, a fost „surprins” la aflarea veștii că face parte din coaliție, precizând că nu a fost consultat înainte. Malaysia a declarat că nu și-a exprimat formal acordul de a face parte din coaliție. Indonezia a fost invitată să facă parte dintr-un „centru de coordonare împotriva terorismului” însă după publicarea anunțului oficial cu privire la formarea coaliției, Jakarta a punctat că nu dorește să intre într-o alianță militară.

¹¹ Idem.

¹² Cf. *Support grows for KSA-led alliance against terrorism*, „Arab News”, 20 decembrie 2015 (<http://www.arabnews.com/>)

¹³ Idem

¹⁴ Vezi 6.

¹⁵ Cf. *Saudi Arabia forms 34-nation 'anti-terrorist' military coalition*, „Middle East Eye”, 15 decembrie 2015 (<http://www.middleeasteye.net/>)

¹⁶ Care are cea mai mare populație de musulmani după Indonezia.

De altfel, o bună parte din liderii țărilor islamice au fost luați prin surprindere de inițiativa Arabiei Saudite, în continuare nefiind siguri la ce aderă și ce ar presupune participarea lor. Confuzia și lipsa de claritate sunt consecințe ale tentativei de a atrage cât mai multe state în această coaliție tocmai pentru a da acesteia greutate și credibilitate. În schimb, graba anunțării inițiativei pare să obțină efectul invers prin faptul că îi lipsește tocmai substanța necesară ca să fie luată în serios în punctul de debut. Definirea foarte vagă a „dușmanului” riscă să scoată la iveală lipsa de consens între membrii coaliției.¹⁷

Analiștii arabi și occidentali par să fie de acord asupra faptului că alianța propusă de Arabia Saudită se va confrunta cu numeroase provocări care rezidă în definirea generică a obiectivelor și a metodelor pentru atingerea acestora, mai ales în condițiile în care țările afectate de terorism sunt numeroase iar statele participante au diferențe de la definirea noțiunii de „terorism” până la poziționarea față de anumite aspecte regionale.

În primă instanță, lipsa unei strategii clare poate reprezenta un avantaj pentru Arabia Saudită întrucât conferă coaliției o oarecare flexibilitate în definirea scopurilor și posibile replieri. În acest sens, acțiunea coaliției se poate dovedi a fi în avantajul Arabiei Saudite pentru că astfel Riadul poate demonstra lumii că luptă împotriva terorismului (și nu că sprijină terorismul, așa cum a fost acuzat în repetate rânduri) dar și pentru că poate lupta împotriva Iranului. De cealaltă parte, însă, regăsim reținerea sau chiar pesimismul, în special al Occidentului, exprimat de analiști precum Christopher Davidson care este de părere că probabilitatea eficienței coaliției este aproape zero.¹⁸ Alți analiști, și mai pesimiști, speră ca inițiativa tânărului prinț saudit să nu reproducă *catastrofa din Yemen*, cel mai optimist scenariu fiind ca alianța anunțată să rămână un „tigru de hârtie”, o lovitură de PR sau un joc intern de putere¹⁹.

---

¹⁷ Cf. Sharif Nashashibi, *New Muslim anti-terror coalition a victim of its own PR*, „Middle East Eye”, 20 decembrie 2015 (<http://www.middleeasteye.net/>)

¹⁸ Vezi 6.

¹⁹ Din cauza rivalității dintre acesta și prințul moștenitor Mohammed bin Nayef. Cf. Bill Law, *Saudi anti-terror alliance is a paper tiger for domestic consumption*, „Middle East Eye”, 16 decembrie 2015 (<http://www.middleeasteye.net/>)